

בס"ד. ש"פ בהר, ט"ו אייר ה'תשמ"ו.

בלתי מוגה

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה, שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך גו'.¹ וידוע הדיוק בזה בכ"מ² ובפרט בדרוש כ"ק אדמו"ר האמצעי שנדפס לאחרונה³ דיש להבין בלשון המאמר כי תבואו אל הארץ דמשמע דמיד שיבואו אל הארץ ושבתה הארץ, ואיך אפשר שיהי' מיד שנה שביעית אם לא קדמו תחלה שש שנים כמ"ש שש שנים תזרע שדך גו' ואח"כ ובשנה השביעית גו'. וגם איך אמר לשון ושבתה הארץ הלא ידוע דאין לשון שביתה שייך רק מן העבודה ומלאכה ואיך אמר ושבתה הארץ אחר שלא פ"י תחלה עבודה בארץ כלל, והי' לו לומר תחלה כי תבואו אל הארץ שש שנים תזרע גו' ואח"כ ובשנה השביעית ושבתה הארץ גו'. ויש להוסיף בזה (כתור מאמר המוסגר), דבכניסה לארץ בפעם הראשונה (בימי יהושע), הנה לא זו בלבד שהיו צריכים לחכות ו' שנים עד שהיתה שנת השמיטה, אלא שגם לפני⁴ היו שבע שנים שכבשו ושבע שנים שחלקו, ורק לאחר הכיבוש והחלוקה וההתיישבות, אז התחיל ענין שש שנים תזרע שדך וגו', ורק לאחר זה באה השנה השביעית⁴, וא"כ דורש ביאור ביותר לשון הכתוב כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ גו'.

והנה נקודת הביאור בזה היא, על פי הכלל הידוע⁵ דנעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן. והיינו⁶, שסוף וגמר הענין נעוץ ונמצא כבר בתחלתו, ולכן אמר כאן בכתוב כי תבואו גו' ושבתה, שמיד בתחלת ביאתן לארץ נעוץ הסוף דושבתה הארץ שבת לה. ועד"ז לאידך גיסא, שתחלתן נעוץ בסופן, היינו, דהתחלת כל דבר שהיא הכוונה והתכלית שבגללה מתחילים את הדבר היא נעוצה בהסוף, דמילוי הכוונה הוא בסוף, וזהו מ"ש כי תבואו גו' ושבתה, שתיכף בתחלת הענין שהיא הכוונה והתכלית נעוץ הסוף שיהי' ושבתה הארץ שבת לה, וענין זה נמשך בכל מה שבינתיים, עד שבסוף הענין באה לידי גילוי הכוונה והתכלית שבתחלתו, שיהי' ושבתה הארץ שבת לה.

והנה⁶ כללות פרשה זו קאי על כללות עבודת האדם, שתכלית העבודה היא שיהי' ושבתה הארץ שבת לה, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים⁷, וזה נפעל ע"י העבודה בינתיים בשית אלפי שנים דהוי עלמא⁸, דשש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך. דענין שדה וכרם רומז לב' אופנים

(1) בהר כה, ב"ג. (2) ראה לקו"ת ר"פ בהר, רד"ה ושבתה חק"ב, תרס"ב, ועוד. (3) מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרצט. (4) רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ב, וש"נ. (5) ספר יצירה פ"א מ"ז. (6) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי שם בסוף המאמר (ע' תשיח). (7) תמיד בסופה. ר"ה לא, א. (8) ר"ה שם.

כלליים בעבודת ה', דשרה הוא מקום גידול הלחם, כמ"ש⁹ ארץ ממנה יצא לחם, שהלחם הוא מוכרח לקיום האדם¹⁰, משא"כ כרם ענינו הוא לגדל ענבים ליין וזתים לשמן¹¹, ובכללות הוא ענין של תענוג שהוא דבר נוסף על המוכרח¹². וכמבואר בכ"מ¹³ בביאור הלשון (בברכת כורא נפשות רבות) וחסרונן על כל מה שבראת להחיות כו', דחסרונן קאי על דברים המוכרחים לקיום האדם, ולהחיות קאי על דברים של תענוג וכו'. ובעבודה רוחנית הם ב' הענינים דתורה ומצוות. דבכללות קיום המצוות (גם מצות תלמוד תורה) הוא ענין המוכרח, ולימוד התורה (כשאינו בשביל לידע את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה, אלא לימוד תורה לשמה) הוא ענין של תענוג. ועד"ז הוא כפרטיות במצוות ובתורה עצמן, דבמצוות הנה קיום המצוה מעיקר הדין הוא ענין המוכרח, וקיומה בהידור הוא ענין של תענוג. ועד"ז בתורה הנה לימוד התורה כדי לידע את המעשה אשר יעשון כו' הוא ענין המוכרח, וכן לימוד התורה להיותה אחת מרמ"ח מ"ע הוא ענין המוכרח, משא"כ לימוד התורה באופן דיגדיל תורה ויאדיר¹⁴, דרוש וקבל שכר¹⁵, מה שהתורה היא חכמתו של הקב"ה¹⁶, הוא ענין של תענוג. וזהו מ"ש שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך, דגם הסדר בפסוק זה הוא בדיוק, דתחלה צ"ל העבודה בענינים המוכרחים, שדה, ואח"כ צ"ל העבודה בעניני תענוג, כרם. ואח"כ ושבתה הארץ שבת להוי', דאחר שלימות העבודה בכל ענינים אלו מגיעים אל הכוונה שהיתה כבר בתחלת כל הענינים, שבת להוי', ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. ובזה גופא אומרים דנעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן, שכבר בתחלת הענין (לפני שש שנים כו') כתיב ושבתה הארץ שבת להוי'.

ויש לומר בדרך אפשר בעומק יותר בביאור ענין זה דנעיצת התחלה בסוף. דהנה לפי פשוטו (בלי עיון) לומדים, שיש כאן ב' ענינים, בתחלה הכוונה שלפני המעשה, ואח"כ בפועל בסוף נשלמת כוונה זו. והיינו, דמה שנעוץ בתחלה היא רק הכוונה והרצון איך שיהי', ובפועל נפעל זה לבסוף נע"ד המבואר בדרושי ר"ה¹⁷ בענין כוונת הבריאה, שגילוי התענוג שבבריאה הוא דוקא בגמר המלאכה]. ויש לומר בעומק יותר, דלא רק הכוונה ישנה בהתחלה, אלא שגם התכלית עצמו והענין עצמו שמתגלה לבסוף ישנו כבר בתחלה. דזהו דיוק הלשון נעוץ, שיש כאן נעיצה (ס'איז אריינגעשטעלט און אריינגעשטעקט) של הסוף והתכלית עצמו בהתחלה, היינו שכבר בהתחלת הענין ישנו הסוף (והתכלית) בפועל. ומכיון שענין זה (הסוף) נעוץ ונמצא כבר בהתחלה, הרי

9 (אויב כח, ה. 10) ראה עקב ח. ג. תהלים קד, טו. ברכת לה, איב. לקו"ש חט"ז ע' 530 ובהערה. (11) ראה ב"מ פז, ב. ושי"ג. (12) ראה בכ"ז לקו"ש שם ואילך. ועוד. (13) טור אורח סר"ז. וראה לקו"ש בשלח א. ג. ובכ"מ. (14) ישעי' מב, כא. חולין סו, ב. (15) סוטה מד, א. ושי"ג. (16) ראה תניא פ"ד. ובכ"מ. (17) ראה המשך ר"ה אעתי"ר (סה"מ אעתי"ר ע' ו. ועוד). סידור שער התקיעות רמז, א ואילך. וראה גם סידור קעד, א ואילך. ובכ"מ.

ענין זה הוא גם בכל מה שבינתיים, ונמצא, שבכל הדבר כולו נמצא ונעוץ הסוף והתכלית שלו. ויש לבאר זה ע"פ המוכן בדרושי ראש השנה¹⁸ לגבי כוונת הבריאה (מה שנתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים¹⁹) דמכיון שיש תענוג למעלה מהדירה בתחתונים, הרי תענוג זה נשפע ונמשך בכל סדר ההשתלשלות, כדי שלא יהי' רפיון ידים כו', עד שיהי' גילוי התענוג במילוי הכוונה, דהארת התענוג מאירה בכל דרגא בסדר ההשתלשלות. ועד"ז י"ל בעניננו, דמכיון שהסוף והתכלית נעוץ בהתחלה הרי הסוף עצמו נמצא בהתחלה ובכל מה שבינתיים. וזהו ענין נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן, שהסוף עצמו נעוץ בהתחלה ובכל מה שבינתיים*¹⁹.

ומזה יובן גם בעבודת האדם, דבעת עבודת האדם בכל הענינים דשש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך צ"ל ניכר לא רק שהתכלית הוא שיהי' שבת לה', אלא שעבודה זו עצמה היא באופן דשבת לה'. וכמו שאמר²⁰ עליו על שמאי הזקן שכל ימיו הי' אוכל לכבוד שבת, כיצד, מצא בהמה נאה לוקחה ואומר זו לשבת כו', היינו שכבר בהעבודה דחול ישנו אצלו ענין השבת. ומכיון שעבודת ישראל היא בשלימות, הרי בטח שבימות החול מוצאים תמיד מנה יפה (מנה נאה), ואומרים זו לשבת, שכל ענינה הוא לבוא לשבת להוי'. **וזהו** כללות מעשינו ועבודתינו במשך שית אלפי שנין דהוה עלמא, דכל הגילויים דלע"ל תלויים²¹ במעשינו ועבודתינו, שהעבודה היא באופן דשש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך, ובאופן שכבר בהתחלה נעוץ הסוף, שהסוף והכוונה בזה הוא שיהי' ושבתה הארץ שבת לה', באלף השביעי שהוא יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, וזה נמצא כבר בהעבודה עתה. ויהי'ר שמוזה נבוא לגילוי הסוף כפועל, שע"י העבודה בזמן הגלות נבוא בקרוב ממש אל הגאולה האמיתית והשלימה, ועד לתכלית השלימות שבזה, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

¹⁸ ראה סידור שער התקיעות שם. ¹⁹ ראה תניא פל"ו. *¹⁹ ראה בזה גם בשיחה שאחרי המאמר. ²⁰ שר"ע אדה"ו ה' שבת סרמ"ב ס"ו. וש"נ. ²¹ תניא רפ"ז.